

УШТЕ ЕДЕН ДЕН ЖИВОТ

РИШАРД КАПУШЌИЊСКИ

БИБЛИОТЕКА – НА ПАТ

Уредник
Филип Димевски

Јазична редакција
Филип Димевски

Наслов на оригиналот:
Ryszard Kapuściński
Jeszcze dzień życia

Copyright © by the Estate of Ryszard Kapuściński
Фотографија на насловната страна од архивата на
Estate of Ryszard Kapuściński

Компјутерска обработка
Бегемот

Ликовно уредување
Наталија Лукомска

© Сите права на изданието ги има БЕГЕМОТ ДООЕЛ – Скопје. Забрането е копирање, умножување и објавување на делови или на целото издание во печатени или електронски медиуми без писмено одобрение од издавачот.

УШТЕ ЕДЕН ДЕН ЖИВОТ

РИШАРД КАПУШЌИЊСКИ

превод од полски јазик
Лидија Танушевска

Скопје, 2017

СОДРЖИНА

РИКАРДО ОД ВОЕНИОТ ЦИП	7
ГО ЗАТВОРАМЕ ГРАДОТ	13
СЦЕНИ ОД ФРОНТОТ	35
ДЕПЕШИ	77
А Б В	116
ИЗВЕСТУВАЊЕ ОД КОШМАРОТ	130
БИОГРАФИЈА	134

Во 2005 г. во Луанда „Уште еден ден живот“
и ликот на Ришард Капушќињски станаа
дел од прославата на 30 годишнината од
независноста на Ангола.
Се сеќава африканистот и дипломат
ЕВГЕНИУШ ЖЕВУСКИ

РИКАРДО ОД ВОЕНИОТ ЦИП

„Секогаш има следен ден. И така, минаа триесет години живот и еве сме, ние во него – со божја волја – уште присутни. На драгиот пријател Ришард Капушќињски – Твојот пријател Фарушко. 29.07.2005“.

(Sempre um dia depois. Assim passaram 30 anos de vida, e por vontade divina, eisnos aqui. Querido amigo RYSZARD KAPUŚCIŃSKI – do seu amigo FARRUSCO. 29/07/2005).

Оваа посвета ја напиша на опачината на својата, нешто пожелтена фотографија, во мое присуство, генералот Жоакињ Лопеш Фарушко, заповедник на воениот гарнизон на престолнината. Фотографијата од пред повеќе од четврт век го претставува белиот брадест Команданте, бестрашен херој на војната за независност на Ангола. Го знаев тоа лице.

Во првото издание на книгата *Уште еден ден живот* од 1976 г., има фотографија сликана од Ришард Капушќињски попат, кога заедно патувале од јужната граница до Лубанго. Фарушко го прегрупирал својот одред пред претстојната инвазија на јужноафриканските војски врз Ангола.

Потпрен на бетонската ограда, на мостот стои со калашников, густа грива му излегува од под беретката. Византиската – како што би рекол Капушќињски – брада беше природно, историски оправдано дополнување на лицето на Командантот.

И, еве, сега, пред себе го имав „Фарушко“ небаре подмладен, со бистар, прониклив поглед, без брада. Грижливо потстрижените, доста побелени коса и мустаќи добро му одеа со генералската шапка. Со таквиот блескав изглед му се спротивставуваше на своето сопствено презиме (кое, впрочем, му беше сошиено на униформата), бидејќи *farrusco* значи темен, мрачен, катраносан. Честопати во Португалија така се нарекува црна мачка, куче или птица. Многу луѓе во самата Ангола сметаа дека Фарушко не е презиме, туку воен прекар на славниот Командант.

Се сретнавме во Луанда во Полската амбасада. Пред тоа, повеќе од една година со него имав контакт преку телефон и по писма. Еднаш му испратив примерок од португалското издание на книгата на Капушќињски, благодарение на која Фарушко стана литературен лик. Генералот беше искрено трогнат од приликата да се обноват спомените од пред триесет години, што му ја најавив. Се сеќаваше на овој симпатичен полски кореспондент. Само не знаеше дека Капушќињски е сега големо презиме во целиот свет. За него, важен беше оној Рикардо од воениот цип, кој напишал во книга дека на командантот Фарушко му се родил син. Иако по кусо време смртта им го одзела момчето, со помош на Рикардо синот бил овековечен. А Фарушко, иако и самиот толку често си поигруваше со смртта, добил од Господа безвременска пропусница за живот на земјата. Додуша, без еден бел дроб, но остана активен и борбен. Воен командант на Луанда е важна позиција – доказ на голема доверба кај самиот претседател. Затоа Фарушко напиша токму таква посвета за Рикардо, спонтано проткајувајќи нота на благодарност во реченицата од насловот на неговата книга.

Тогаш телефонски се поврзав со Ришард во Варшава и му ја подадов слушалката на генералот. Врската беше кастрофална, па разговараа кусо на *портунхол*, односно мешавина од португалски и шпански – на жаргон, кој беше популарен во времето кога во Ангола имаше кубански војници. Потоа испадна дека Ришард не чул кој е неговиот соговорник, па планираниот хепенинг испадна никаков, но пробуди емоции и апетит за спомени. Од почетокот на мојата амбасадорска мисија во Ангола правев напори Ришард Капушкински да дојде во Ангола на промоцијата на своите две книги кои имаа анголски изданија (*Абонос* и *Уште еден ден живот* – коиздание на португалската издавачка куќа Кампо даш Летраш и Ша де Кашинд од Ангола). Требаше уште еднаш да престојува во хотелот Тиволи, да се сретне со командантите Фарушко и „Жу-Жу“. Сакав заедно да го посетиме семејството на Карлота, девојката-војник, која загина бранејќи ги странските новинари кои ѝ беа доверени на чување. Во врска со овој проект ја имав наклонетоста на анголските дисиденти и личности од анголските интелектуални елити – новинари, литерати, научници и воени лица. Спроведов анкета за мислењето на луѓето со опозициски погледи во врска со владејачката партија МПЛА – на оние од УНИТА и оние од ФНЛА – протагонистите и антагонистите од антиколонијалните времиња, а потоа на граѓанската партизанска војна. Се грижев, со потсетувањето на драматичните настани, воедно да влезам во атмосферата на помирувањето, во подготовките за прославата на 30-годишнината од независноста. Историјата малку си поиграла со фактот дека ние, Полјаците, го славиме Празникот на независноста во истиот ден како Анголците, на 11 ноември. Тие го викаат Дипанда (од францускиот израз *independent* позајмен преку јазиците киконго и лингала). Анголската Дипанда настанала од афирмацијата на посебниот анголски идентитет, од отфрлањето на идејата за асимилација, од вооружената народнослободителна борба. Но, во 1975 г., Дипанда стана и пресвртен момент кој го означил почето-

кот на братоубиствената граѓанска војна во Ангола, која заврши дури во 2002 г.

Уште еден ден живот е епска репортажа и литературен есеј во исто време, чија нарациска кулминација е Дипанда како Нулата во одбројувањето. Настаните од историско значење Капушкински ги претставува во една индивидуална димензија преку ликовите кои ги населуваат една по друга нарациските секвенции. Ја покажува бесмисленоста на многуте жртви дадени во атмосфера на тотален хаос и конфузија (*confusao*). Одличен текст против секоја војна, за крај на војната, за помирување на антагонистите (разговорот за фудбалот меѓу воените заробеници од ФНЛА и стражарите од ФАПЛА – МПЛА).

Да се пофалиме со Капушкински и неговата книга за Ангола, издадена во Ангола, за амбасадата беше огромно задоволство по повод 30-годишнината на полско-анголските дипломатски односи. Странските дипломати, експерти, кооперанти, кои доаѓаа тука по работа, ги понесуваа во своите куфери *Уште еден ден живот*, *Абонос* и *Императорот*, па дури и *Патувањата со Херодот* во превод на различни јазици. Патуваа со тие книги како што Ришард патуваше по светот со *Историјата* на Херодот. Благодарение на тоа во Луанда можевме да организираме изложба на книгите на Ришард. Тие ја надополнуваа изложбата на негови фотографии од Ангола: многу речити црно-бели слики од времињата на неговото прво и единствено патување во оваа земја.

Ришард многу сакаше да дојде и сè беше подготвено. Докторот не му дозволи. Па, така, промоцијата на книгата *Уште еден ден живот* – (на португалски *Mais um dia de vida*), за оваа прилика опремена со црвена бандерола со натпис „Ришард Капушкински присутен на 30-годишнината од независноста на Ангола“, се одржа *in absentia* според сценариото „план Б“, во аулата на приватниот Универзитет Лузијада во Луанда на 15 ноември 2005 година. Дојдоа над триста луѓе. Сеќавањата од времето на Дипанда ги сподете-

ли, меѓу другите, и Команданте „Жу-Жу“ – некогашниот гласноговорник на анголската армија, денес професор на Факултетот за инженерство на државниот универзитет и делегат на Националниот совет. Генералот Фарушко седеше на почесно место покрај Изајаш Самакуви – претседател на опозициската партија УНИТА, со чија партизанска армија Команданте Фарушко се борел половина живот и уште еден ден подолго. Самиот го избра тоа место, кога слезе од говорницата. Затоа во мојата домашна библиотека *Уште еден ден живот* стои покрај *Пепел и дијамант* од Жежи Анджејевски и *За кого бијат камбаните* од Ернест Хемингвеј. Да не прашуваме за кого бијат.

ЕВГЕНИУШ ЖЕВУСКИ

д-р Евгениуш Жевуски, роден 1944 г., е филолог африканист.

Од 1967 г. работи на Варшавскиот Универзитет, специјализација:

јазикот и културата свахили, банту јазиците и земјите на Африка со португалски јазик.

Предавал во Мозамбик (1977-83). Од 1995 г. е и дипломат: меѓу другото, вршител на должноста амбасадор на Амбасадата на Република Полска во Дар ес Салам (1995-99) и амбасадор на Република Полска во Луанда (2003-06). Основач и член на Полското африканистичко здружение.

ГО ЗАТВОРАМЕ ГРАДОТ

Три месеци живеам во Луанда, во хотелот „Тиволи“. Од прозорецот имав поглед на заливот и пристаништето. По крај пристаните стоеја неколку трговски бродови на европските прекуокеански линии. Нивните капетани одржуваа радиоврска со Европа и можеа да знаат што ќе се случи во Ангола, подобро и повеќе од нас, затворени во опседнатот град. Кога низ светот се рашири веста дека приближува битката за Луанда, бродовите отпловуваа на морската шир и застануваа на рабовите на хоризонтот. Заедно со нив се оддалечуваше и последната надеж за спас, бидејќи бегство по копнен пат беше невозможно, а се повторуваа гласините дека во секој момент непријателот ќе го бомбардира и онеспособи аеродромот. Потоа испабаше дека терминот за напад на Луанда е одложен и флотата се враќаше во заливот, во бескрајното очекување на товарот од кафе и памук.

Движењето на овие бродови за мене беше важен извор на информации. Кога заливот ќе опустошеше, почнував да се подготвувам за најлошото. Наслушнував дали не се приближуваат одгласи на артилериска канонада. Се прашував, нема ли вистина во она што меѓусебно го шепкаа Португалците, дека во градот се кријат две илјади војници на Холден Роберто, кои само чекаат наредба да го започнат масакрот. Но, среде ваквите обеспокојувања бродовите повторно ќе вповлеа во заливот. Морнарите што не ги знаев во мислите ги поздравував како спасители: најавуваа мир за извесно време.

Во соседната соба престојуваа двајца постари луѓе – дон Силва, трговец со дијаманти, и неговата жена – дон

Ешмералда, која умираше од рак. Ги живееше последните денови без помош и спас, бидејќи болниците веќе беа заговорени, а докторите заминати. Нејзиното тело се губеше во купиштата перници, искривено од болка. Се плашев таму да влезам. Еднаш влегов и прашав дали не ѝ пречи што ноќе чукам на машината. Нејзиниот ум се проби низ болката за момент, само колку да каже:

– Не, Рикардо, мене веќе ништо не може да ми попречи да стасам до крајот.

Дон Силва со часови одеше по ходникот. Се караше со сите, го колнеше целиот свет, жолчката му пукаше од лоша крв. Им се дереше дури и на црнциите, иако тогаш веќе сите љубезно се однесуваа со нив, а еден од нашите соседи дури и стекна таква навика да запира сосема непознати Африканци, да им подава рака и понизно да им се клања. Тие, пак, мислеа дека војната му го поматила умот и забрзано си заминуваа. Дон Силва го очекуваше доаѓањето на Холден Роберто и ме распрашуваше дали знам нешто во врска со тоа. Глетката на бродови што отпловуваат го исполнуваше со неизмерна радост. Ги триеше рацете, го исправаше грбот, ги кезеше вештачките заби. И покрај тоа што горештината беше убиствена, секогаш одеше во топла облека. Во наборите на костумот имаше испошиено венци од дијаманти. Еднаш, во еден таков наплив на задоволство, кога се чинеше дека Националниот ослободителен фронт на Ангола (ФНЛА) веќе е на влезот на хотелот, ми покажа еден грст просирни камчиња, кои изгледаа како срца. Тоа беа дијаманти. Во хотелот се зборуваше дека Силва носи на себе половина милион долари. На стариот срцето му беше растргнато. Сакаше да избега со своето богатство, а го приковуваше болеста на дона Ешмералда. Се плашеше дека, ако не замине веднаш, некој ќе го поткаже и ќе му го одземат богатството. Никогаш не излегуваше на улица, сакаше дури и да му направат дополнителна брва, но сите мајстори веќе беа заминати и во Луанда немаше човек што би умеел да го направи тоа.

Спроти мене престојуваше еден млад пар – Артуро и Марија. Тој беше колонијален службеник, а таа една спокојна, молчалива русокоса со замаглени, занесни очи. Чекаа да заминат, но најпрвин мораа да ги променат анголските пари во португалски, а тоа траеше со недели, бидејќи редовите во банките беа километарски. Нашата чистачка, жилава, топла старица – дона Картажина, ми пренесе со навреден шепот дека Артуро и Марија живеат вонбрачно. Тоа значи дека живеат како црнци, како оние безбожници од Националното движење за ослободување на Ангола (МПЛА). На нејзината скала на вредности тоа беше најнискиот степен на деградација и обесчестување на белиот човек. Дона Картажина, исто така, го чекаше доаѓањето на Холден Роберто. Не знаеше каде се неговите војски и кришум ме прашуваше за новостите. Прашуваше и дали добро пишувам за ФНЛА. Ѓ одговарав дека да, пишувам ентузијастички. Од благодарност секогаш ми ја чистеше собата до блештење, а кога во градот немаше што да се пие, ми носеше – којзнае од каде – шише вода.

Марија ме третираше како човек кој се подготвува за самоубиство, бидејќи ѝ реков дека останувам во Луанда до Денот на независноста на Ангола, до 11 ноември. Според неа, дотогаш од градот камен врз камен нема да остане. Сите ќе загинат и ова ќе стане голема гробница, населена од грабливци и хиени. Ми советуваше брзо да заминувам. Се обложив со неа во шише вино дека ќе преживеам и дека ќе се сретнеме во Лисабон, во елегантниот хотел „Алтиш“ на 15 ноември, во седумнаесет часот. Задоцнив на таа средба, но на рецепцијата Марија ми оставила белешка дека ме чекала и дека следниот ден со Артуро заминуваат за Бразил.

Целиот хотел „Тиволи“ беше до дупка полн и потсетуваше на нашите железнички станици веднаш по војната, кои вриеја од народ, ту нервозен, ту апатичен, како и од купишта како-годе заврзани бовчулиња. Насекаде мирисаше лошо, на кисловини, зградата беше исполнета со леплив, задушлив воздух. Луѓето се потеа од горештина и од страв.

Владееше апокалиптична атмосфера, на исчекување на моментот на пропаста. Некој донесе вест дека ноќта ќе го бомбардираат градот. Некој друг дознал дека во своите населби црниците ги острат ножевите и сакаат да ги испробаат на португалските грла. Секој момент требаше да избувне востанието. Какво востание? – се распрашував, за да им пишам за тоа во Варшава. Никој точно не знаеше. Едноставно – востание, а какво востание ќе дознаеме кога ќе избувне.

Оваа гласина сите ги измачуваше, им ги тенчеше нервите, им ја одземаше способноста да мислат. Градот живееше во атмосфера на хистерија, се тресеше од страв. Луѓето не знаеја како да се справат со реалноста која сега ги опкружува. Како да ја објаснат, како да ја присвојат. Мажите се собираа по ходниците на хотелот и одржуваа штапски советувања. Оние кои имаа пошироки хоризонти и способност за глобален поглед на светот сметаа дека треба да се испрати депеша на ООН со апел за интервенција. Но, сето тоа, каков што е добриот латино обичај, завршуваше на дискусии.

Навечер над градот леташе авион и фрлаше летоци. Тоа беше авион офарбан црно, без светла и ознаки. Летоците соопштуваа дека војските на Холден Роберто стојат пред Луанда и дека ќе влезат во градот веќе утре. За да се олесни оваа задача, се повикува населението да ги испробие сите Руси, Унгарци и Полјаци кои командуваат со четите на МПЛА и се причинители на целата војна и на сите несреќи што го снашле мачниов народ. Ова се случуваше во септември, кога во цела Ангола јас бев единствениот човек од Источна Европа. Во градот хараа милитантите од Меѓународната полиција за заштита на државата (ПИДЕ), доаѓаа во хотелот, прашуваа кој престојува во него. Беа распашани, во Луанда не постоеше никаква власт, а тие сакаа да се одмаздуваат за сè живо, за Револуцијата на каранфилите, за изгубената Ангола, за пропаднатите кариери. Секое чукање на врата за мене можеше да биде лош сигнал. Се

обидував да не мислам на тоа, тоа е единствениот начин за такви ситуации.

Милитантите се собираа во ноќниот бар „Адаун“, до хотелот. Таму секогаш беше темно, келнерите се движеа со батериски ламби. Газдата на барот, дебел, пропаднат плејбој, со крвави очи, засолнети со подуени клепки, еднаш ме внесе во своето сопче. Од подот до таванот сидовите беа покриени со полици, а на полиците имаше двесте дваесет и шест варијанти на виски. Од фиоката на бирото извади два пиштола и ги стави пред себеси.

Со ова ќе убијам десетина комунисти и дури тогаш ќе бидам мирен, рече.

Го гледав, се смешкав и чекав што ќе направи. Од зад вратата се слушаше музика, милитантите се забавуваа со пијаните Мулатки. Дебелиот ги врати пиштолите и ја тресна фиоката. До ден-денес не знам зошто ме остави на мира. Можеби беше од они луѓе, кои често сум ги среќавал, на кои поголемо задоволство од убивањето им претставува тоа што се свесни дека можат да убијат, ама не го прават тоа.

Цел септември легнував да спијам не знаејќи што ќе се случи таа ноќ и следниот ден. Околу мене се врткаа неколку типови, им ги препознавав лицата. Постојано се среќававме, не разменувајќи ни збор. Не знаев што да правам. На почетокот решив да бдеам, не сакам да ме изненадат на спиење. Но, среде ноќта, напнатоста опаѓаше и заспивав облечен, обуен, на големиот кревет убаво послан од страна на дона Картажина.

МПЛА не можеше да ме одбрани: тие луѓе беа далеку, во африканските населби, или уште подалеку – на фронтот. Европската делница во која живеев сè уште не беше под нивна власт. Затоа ми се допаѓаше да одам на фронтот – таму беше побезбедно, ми беше поблизок. Сепак, таквите патувања ретко ми се случуваа. Никој, дури ни луѓето од штабот, не можеше точно да одреди каде е фронтот. Немаше превоз, ниту пак врска. Осамени, мали одреди невешти партизани почетници, загубени во огромните, предавнич-

ки пространства, се движеа овде-онде, без план и непро-
мислено. Оваа војна секој ја водеше на своја рака, секој се
потпираше сам на себе.

Секојдневно во девет часот навечер се јавуваше Вар-
шава. На телеграфот, кој стоеше на рецепција, се палеше
светло и машината бараше сигнал:

814251 ПАП¹ ПЛ ДОБРОВЕЧЕР ВЕ МОЛИМЕ ЗА ВРСКА

или:

КОНЕЧНО НИ УСПЕА ДА СЕ ПОВРЗЕМЕ

или:

ЌЕ ДОБИЕМЕ ЛИ ДЕНЕС НЕШТО? PLS GA GA².

Одговарав:

ОК ОК МОМ SVP³

и ја пуштав лентата со текстот на депешата.

За мене девет часот беше најважниот момент во денот,
беше доживување што се повторува секоја вечер. Пишував
секојдневно, пишував од најегоистични побуди, се борев
против внатрешниот неред и депресијата за да направам
макар и најкуса депеша и да ја сочувам врската со Варша-
ва, бидејќи тоа ме спасуваше од самотијата и чувството на
напуштеност. Ако имав време, стражарев покрај телегра-
фот многу пред девет часот. Светлото што се пали будеше
кај мене исто толкав ентузијазам како кај човек изгубен
во пустина, кој одненадеж пронаоѓа извор. Се обидував на
сите начини да го одолговлечам времето на овие сеанси.

¹ Полска агенција за печат.

² (англ.) please give answer give answer.

³ (фр.) moment sil vous plait.

Детално ги опишував сите битки. Прашував какво е времето во земјата и се жалев дека немам што да јадам. Но, на крајот, доаѓаше моментот кога Варшава огласуваше:

ДОБАР ПРИЕМ СЕ ПОВРЗУВАМЕ УТРЕ ВО 20.00 Ч. GMT
БЛГД БАЈ БАЈ

светлото се гаснеше и повторно останував сам.

Луанда гинеше поинаку од нашите градови за време на војната. Немаше авионски бомбардирања, задушување на бунтот, разорување на делница по делница. Немаше гробишта по улиците и плоштадите. Не се сеќавам на ниту еден пожар. Градот исчезнуваше како што исчезнува оаза во која секнале бунарите – опустошуваше, запаѓаше во мртвило, заминуваше во заборава. Но, таа агонија дојде подоцна, сега засега насекаде владееше трескавична раздвиженост. Сите се брзаа, сите заминуваа! Секој се обидувааше да одлети со најблискиот авион до Европа, до Америка, каде било. Во Луанда се собираа Португалците од цела Ангола. Од најдалечните краишта пристигнуваа каравани од автомобили натоварени со луѓе и багаж. Мажите обраснати, жените истуткани и разбушавени, децата валкани и поспани. Попат бегалци се приклучуваа во долги колони и така ја проталкуваа земјата, бидејќи колку поголема група, толку е побезбедно. На почетокот ги заземаа хотелите во Луанда, но подоцна веќе немаше место, па се упатуваа право на аеродром. Околу аеродромот настана чергарски град, без улици и куќи. Луѓето живееја под голо небо, постојано накинати, бидејќи цело време врнеше. Сега живееја полошо од црнциите во африканската населба што граничеше со аеродромот, но тоа го прифаќаа апатично, со тмурна резигнираност, не знаејќи кого да проколнуваат за својата судбина. Салазар веќе беше мртов, Каetano избега во Бразил, а во Лисабон властите постојано се менуваа. За сè беше виновна револуцијата, бидејќи претходно владеел мир. Сега владата им

вети на црниците слобода, црниците се испотепаа меѓу себе, палат и убиваат. Тие не се способни да владеат. Црнецот ти е таков: да се напие, а потоа да спие цел ден. Си ги обесува коралите на гуша и шета задоволен. Работа? Тука никој не работи. Тие живеат како пред сто години. Како, бе, сто, господине? Како пред илјада! Јас сум видел такви што живеат како пред илјада години. А од кај да знаеме како било пред илјада години? Како од кај, па сите знаат како било. Оваа земја веќе нема да ја има. Мобуту ќе земе дел, оние од југот ќе земат дел и така ќе заврши. Само што побргу да се одлета оттука. Да не се гледа ова веќе. Јас тука сум вложил четириесет години работа. Целиот свој труд. Кој сега ќе ми го врати тоа? Мислите, господине, дека може животот да се почне од почеток?

Луѓето седат на врзулчиња покриени со најлони, бидејќи роси, медитираат, разгледувајќи ги сите опции. Понекогаш во таа отфрлена толпа, која вегетира тука со недели, избувнува искра на побуна. Жените ќе ги истепаат војниците одредени да го чуваат редот, а мажите ќе се обидат да киднапираат авион, за да дознае светот до каков очај се доведени. Никој не знае кога оттука ќе полета и во кој правец. Владее космички хаос. Тешко е да се организираат Португалците, бидејќи тие се декларирани индивидуалисти, карактери кои не умеат да живеат пренатрупано и во заедница. Предност имаат бремените жени. Зошто баш тие? Што сум па јас полоша што сум се породила пред половина година? Добро, предност имаат бремените и оние со новороденчиња. Зошто баш тие? Што сум па јас полоша што син ми наполнил три години? Добро, предност имаа жените со деца. Така, а? А јас, дека сум маж, треба ли да загинам овде? И така, тие што се послани се товараат во авионот, а жените со деца легнуваат на бетонот, под тркалата, така што пилотите не можат да мрднат, доаѓа војска, ги брка мажите, наредува жените да се качуваат, тие триумфално чекорат по скалите, како одред победници во новоосвоен град.